

El moviment obrer al Bages

Aquest llibre constitueix un treball força complet sobre el moviment obrer a les comarques del Bages i del Berguedà durant la Segona República. Per l'autor, l'elecció d'aquest àmbit geogràfic com a marc d'estudi no és pas arbitrària sinó que obeeix a l'homogeneïtat regional d'aquestes terres de la Catalunya central. Efectivament, més enllà dels vincles físics, aquest conjunt regional presenta, almenys durant el període estudiat, una xarxa consolidada d'interrelacions econòmiques i socials, el nucli central de les quals és Manresa, ciutat situada a l'aiguabarreig dels rius Cardener i Llobregat, a l'entorn de les conques dels quals estan conformades aquelles dues comarques. Al mateix temps, «a nivell sindical i polític hi havia una gran unitat d'organització i d'acció entre les poblacions d'aquestes dues comarques».

El propòsit de l'autor és explicar el desenvolupament del moviment obrer des de la caiguda de Primo de Rivera fins al juliol de 1936. Amb aquest objectiu fa una anàlisi prèvia dels sectors econòmics més importants, ja que fou aquí on els conflictes entre patronal i sindicats assoliren un major grau de virulència i significació. Dos d'aquests sectors destaquen de molt per damunt dels altres: la indústria tèxtil cotonera i la mineria. Ambdós tenen, entre d'altres, una característica comuna que els diferencia de la resta d'activitats econòmiques, com és el fet d'estar generalment concentrats en grans unitats de producció, factor que facilitarà l'activitat sindical i l'agitació revolucionària dels dirigents obrers més actius.

L'any 1932 aquestes comarques constituïen el segon centre cotoner d'Espanya, amb el 33 % dels fusos de tot l'Estat i el 26,4 % dels telers. El nucli fabril més im-

portant es trobava a Manresa. Fora d'aquesta ciutat cal fer una menció especial de les nombroses colònies instal·lades, des de mitjan segle XIX, a les riberes del Cardener i del Llobregat. Per les especials condicions de vida i de treball, a les colònies, malgrat la gran concentració de treballadors que s'hi aplegava, el moviment obrer sempre estigué menys organitzat i fou menys combatiu que a les altres localitats industrials. Immersa en una crisi que ja venia de molt de temps enrera, la indústria tèxtil d'aquestes contrades va viure durant el quinquenni republicà un estat de precarietat econòmica permanent i de conflictivitat social.

La mineria ocupava entre 3.500 i 4.000 treballadors, molts d'ells immigrants, repartits entre les mines de potassa de Cardona, Súria, Sallent i Balsareny i les de lignit de Figols, Valcebre i Saldes. La migradesa dels salaris i les dures condicions de treball a la mina i de vida a les barriades mineres provocaren una conflictivitat social constant en aquest sector. Les poblacions mineres foren un terreny ideal per als agitadors faistes i esdevingueren el baluard dels postulats més radicals de la CNT a la zona.

Quan va caure Primo de Rivera, el moviment obrer passà d'una situació de clandestinitat a una ràpida reorganització a l'entorn de la CNT, «seguint el model de sindicalisme existent abans del parèntesi dictatorial». Amb la proclamació de la República, els sindicats van créixer de forma massiva, a l'entorn que sorgia una nova fornada de dirigents. Les reivindicacions socials prengueren una forta embranzida durant els primers mesos republicans. En uns casos s'assoliren guanys, bé que a costa de mots esforços. En altres, la lluita sindical no va aconseguir cap dels ob-

jectius que s'havia proposat, cosa que desembocà en greus conflictes. Aquest és el cas de l'esclat revolucionari de gener de 1932, tan comentat (de passada, generalment) en moltes obres sobre aquesta època. L'autor estudia força àmpliament aquesta «primera insurrecció de caràcter anarquista de la segona República [que] es produeix en bona part com a reacció per la frustració de les esperances que havia suscitat el nou règim polític, pel no compliment de les millores pactades (tèxtil) o per la dificultat d'aconseguir-les (mines). A tot això, cal afegir-hi els afanys revolucionaris del sector més radical de la CNT, que pren la via insurreccional. Els fets de gener de 1932 van suposar una experiència cabdal per al moviment obrer de les comarques del Bages i del Berguedà».

Una de les primeres conseqüències de la vaga revolucionària fou la divisió al si de la CNT, ja prou afeblida per la forta repressió que seguí al moviment. La majoria de dirigents de la zona es va oposar a les tàctiques insurreccionals perquè considerava que la revolució no seria possible sense abans haver consolidat unes bases en què aquella s'hauria d'asentar. Consumada la divisió de la CNT entre faistes i trentistes, l'estiu de 1933 un 60 % d'afiliats de la Intercomarcal Bages-Berguedà i la majoria de dirigents es van organitzar en els Sindicats d'Oposició, mentre que la CNT, tot i que va mantenir un bon nombre de sindicats locals, en va sortir debilitada.

Els Sindicats d'Oposició van tenir un paper destacat a les dues comarques, i van arribar a tenir al maig de 1936 «disset sindicats i deu mil afiliats, que representaven el 34 % del total dels sindicats i el 23 % dels afiliats del conjunt de Sindicats d'Oposició catalans». Foren, a més, els principals impulsors de l'Aliança Obrera local. Ideològicament i tàctica s'anaren acostant al socialisme fins que el setembre de 1936 decidiren integrar-se a la UGT, sindicat que fins a aquell moment havia tingut una escassa implantació a la zona.

L'Aliança Obrera, en la qual participaren totes les organitzacions obreres sindicals o polítiques, tret de la CNT, s'implantà a les localitats on els Sindicats d'Opo-

sició tenien una forta presència. «A Manresa i a diverses zones de la comarca l'AO era el moviment social més ampli de la classe obrera» i tingué una importància cabdal en moments com el 6 d'octubre, les eleccions de febrer de 1936 o en la consecució de la unitat antifeixista a partir del 19 de juliol.

El llibre continua amb una anàlisi de la crisi de 1933-1934 i fa un breu repàs del bienni negre. També ens parla breument d'altres organitzacions polítiques i sindicals amb presència a la zona (UGT, FC del PSOE, USC, BOC i PCC).

L'estudi de Jaume Serra és, com comenta Albert Balcells a la presentació, «una contribució important al coneixement de la problemàtica social i política de la Catalunya de la segona República», que ve a omplir en part un buit historiogràfic que sortosament, i junt amb altres obres d'història local recents, es va cobrir de mica en mica. Es tracta d'una tesina ampliada i revisada, amb tots els mèrits i defectes d'aquest tipus de treballs, amb moments reeixits i altres de més fluïdos. Hi hem trobat a faltar, per exemple, una anàlisi electoral que posés en relleu si l'apoliticisme militant i la radicalització d'algunes zones es traduïa electoralment en una forta abstenció o en un vot als partits més esquerrans o si, al contrari, i com ja apunta l'autor, la base obrera era molt més moderada que el que ens podrien fer pensar les proclames de la premsa dels sindicats o les posicions de les cúpules dirigents. Potser també hauria calgut analitzar més detingudament algun moment del període republicà (del 6 d'octubre de 1934 al 19 de juliol de 1936). Amb tot, les virtuts superen àmpliament els defectes d'aquest bon llibre, de lectura obligada per conèixer com es va viure en aquestes terres de la Catalunya central aquell període tan interessant i conflictiu de la nostra història.

Joan Santacreu i Simon

Jaume SERRA I CARNÉ: **EL MOVIMENT OBRER AL BAGES I AL BERGUEDÀ DURANT LA SEGONA REPÚBLICA**, Centre d'Estudis del Bages i Associació Cultural Dovella, Manresa, 1988 (Monografies, 2).

NOTICIARI

►Girona

El Consorci de la Costa Brava ha convocat novament els Premis a Treballs de Recerca. Hi ha dos grups de premis: un destinat exclusivament a estudiants universitaris (excepte tercer cicle), i l'altre per a aquells que actualment no ho són. El primer grup consta de tres premis de 100.000 ptes. cada un, i el segon grup d'un únic premi de 150.000 ptes. L'àmbit d'estudi es la Costa Brava (és a dir, de Portbou a Blanes) i no hi ha limitació temàtica. Els treballs s'hauran de lliurar a les oficines del Consorci de la Costa Brava, Avda. Sant Francesc, 19, entre-sol. Girona, abans del 30 de setembre de 1989.

►L'Escaló

El departament de Cultura i l'Ajuntament de l'Escaló, juntament amb el Centre d'Estudis Escalencs, ha iniciat la publicació dels Fulls d'Història Local com a suplement de l'*Escalenc*, amb la intenció de divulgar aspectes de la història local d'aquest municipi. En aquest primer número hi figuren els articles següents: L. Boix: En el cinquantenari de l'acabament de la guerra civil; M. Dídac: Importància del catanisme al comtat d'Empúries-Perelada.

►Sant Feliu de Llobregat

El Patronat Municipal de Cultura de Sant Feliu de Llobregat ha convocat el quart Premi d'Investigació Històrica Llorenç Sans. Podran optar al premi tots els investigadors que presentin un treball inèdit sobre història de Sant Feliu de Llobregat o de la Comarca (Baix Llobregat). L'extensió mínima ha de ser de 50 folis i la màxima de 150. La dotació és de 200.000 ptes. per al treball guanyador i la seva publicació. Els originals hauran de ser tramesos al Patronat Municipal de Cultura (c/ de la Rectoria, 4-6) de Sant Feliu de Llobregat, abans del dia 1 de novembre de 1990.

►Vallgorguina

L'Associació Cultural Vallgorguina convoca els Ves. Premis Literaris Mn. Narcís Sa-

guer-1989. El premi de prosa està obert a tot conte, narració, assaig, estudi, etc. de tema lliure sobre les subcomarques del Baix Montseny-Montnegre. El mínim de planes dels treballs ha de ser de 30 i el màxim de 50. La dotació és de 75.000 ptes. Els originals podran ser enviats a l'associació Cultural Vallgorguina, Ctra. Vella, 56, 08470 Vallgorguina, abans del 30 de juny. Per a més informació podeu trucar a Carme Perxachs, telf. 867 20 33.

►Cardona

L'Institut d'Estudis Locals de Cardona i el Centre d'Estudis del Solsonès han publicat el número cinc de la revista *Cardener*. A continuació presentem alguns dels seus articles: J. Castany: Els sepulcres de Gargallà (Montmajor, Berguedà) i el fenomen megalític de l'edat dels metalls a la conca del riu Cardener; A. Daura-J. Galobart: Nous jaciments arqueològics al terme municipal de Navàs; M. Riu: Aportació al diplomatar de la Vall de Lord; A. Bach: Els límits de la Vall de Lord i aclariments sobre alguns documents que s'hi refereixen; P. Bertran: Les ordinacions del peix de la vila de Cardona (1422); R. Planes: Les botigues de blat de la ruralia (Madrona i Miravet, 1669/1671); R. Planes: Les respostes de Solsona a un qüestionari de 1770.

►Berga

L'Erol. Revista de Cultura del Berguedà ha dedicat el número 25 al tema de l'urbanisme al Berguedà. Els articles que fan referència més directament a l'aspecte històric són els següents: M.D. Santandreu: Berga fins al segle XVIII; A. Bernadich-M. Rota-M. Bonet: La ciutat al segle XIX i als primers anys del XX; A. Bernadich-M. Rota-M. Bonet: L'obra dels arquitectes a Berga: segles XIX i XX.

►Cubelles

L'Ajuntament de Cubelles convoca enguany el Primer Premi d'Investigació local Vila de Cubelles. El premi està obert a treballs d'investigació en els camps de la història, economia, ciències socials o qualsevol altra temàtica referida a la vila de Cubelles.

L'extensió mínima dels treballs haurà de ser de 25 folis. La dotació serà de 80.000 ptes. per al guanyador, i hi haurà la possibilitat d'un accésit de 25.000 ptes. Els originals s'han d'enviar al Casal de Cultura de l'Ajuntament de Cubelles (c/ Colom, 7, Tel. 895 23 87) abans del 5 d'abril de 1989.

►Sant Pere de Ribes

El Servei Municipal de Català de l'Ajuntament de Sant Pere de Ribes, en ocasió de celebrar el 1990 el Mil·lenari de la Carta de Població del terme, convoca els Premis del Mil·lenari. Podran aspirar a aquests premis tots els veïns d'aquest municipi. La data límit per a la presentació dels treballs serà el 15 de maig de 1989. Per a més informació: Servei Municipal de Català. Àrea de Cultura. Ajuntament de Sant Pere de Ribes. Plaça de la Vila, 1. Telfs. 896 10 98/896 78 12.

►Arqueologia

Com cada any, el Servei d'Arqueologia de la Generalitat ha reunit en un volum les conferències pronunciades dins del cicle Tribuna d'Arqueologia, corresponents al 1987-88. Els continguts són els següents: El projecte etnoarqueològic del Canal Beagle (Terra del Foc, Argentina); La missió arqueològica espanyola a Egipte (Heracleòpolis Magna); Les excavacions de la rue de Lutèce i l'arqueologia urbana a París; El megalitisme de l'Abera-Serra de Roda-Cap de Creus (Alt Empordà-Vallespir Oriental); Darreres intervencions a l'assentament ibèric i la vil·la romana de Darró (Vilanova i la Geltrú, Garraf); L'establiment protohistòric d'Aldovesta (Benifallet, Baix Ebre); Les excavacions al paratge de la Bòbila Madurell i de Can Feu (Sant Quirze del Vallès, Vallès Occidental); Els jaciments romans de l'Olivet d'en Pujol i els Tolegassos (Viladomat, Alt Empordà); El poblat dels camps d'urnes i ibèric de Vilars (Arbeca, les Garrigues); Els sòls d'ocupació a l'abric Romaní (Capellades, Anoia); La vil·la romana de Torre Lauder (Mataró, Maresme); El Roc del Migdia (Vilanova de Sau, Osona); Les darreres campanyes d'excavació al poblat ibèric de la Moleta del Remei, 1985-87 (Alcanar, Montsià); El poblat ibèric

de la Torre Roja i el conjunt termal de Caldes de Montbui (Vallès Occidental).

►Mataró

El Centre d'Estudis Locals de Mataró organitza pel dissabte 15 d'abril la VI Sessió d'Estudis Mataronins en el Museu Arxiu de Santa Maria, c/. Beata Maria, 3, de Mataró. En l'acte es donarà compte de les comunicacions rebudes fins al dia 8 d'abril, que posteriorment seran publicades pel Museu Arxiu. Els Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria, número 33, contenen els següents articles: Les organitzacions de bon govern de Mataró de l'any 1494; Esdeveniments a Mataró durant la primera guerra carlina; l'escultura menorquina de finals del segle XVIII: l'escultor mataroní Ferran Miquel Comas i Ramon; Crònica dels temps de guerra (Mataró, maig de 1938 - abril de 1939).

►Manresa

Amb data de febrer de 1989 ha sortit al carrer el número 30 de *Dovella*, revista cultural de la Catalunya Central. El dossier central està dedicat en aquesta ocasió a la figura de l'artista Josep Mesures i Cabanes, escenògraf del Liceu, amb articles encomanats a diversos especialistes sobre la seva vida i obra, una entrevista al personatge, un estudi de la seva obra escenogràfica al Liceu i un altre sobre l'obra pictòrica de «cavallet». Els articles que completen el número són: «Manresa Ciutat Pubilla de la Sardana 1963 en el marc d'una situació política adversa» de Marc Vilarnau Masferrer; «Les marques de picapedrer de la Seu de Manresa (II)» pels medievalistes Ma. Pilar Frago Pérez, Ma. Dolores López Pérez, José Iñaki Padilla Lapuente -professor a l'Estudi General de Lleida- i Marc Torras i Serra; «150 publicacions manresanes, 1977-1987» d'Eulàlia Torras Oliveras. Dos apartats més són el de «fotografia històrica» sobre l'antiga Caserna de Manresa i el tradicional «itinerari», que aquest cop es desenvolupa pel Moianès. Per rebre més informació podeu escriure a l'Associació Cultural Dovella, c/. de la Sabateria, 5. Apartat de Correus 377, 08240-MANRESA